

John G. Neihardt

Zwarte Eland spreekt

verhalen en visioenen van de laatste ziener
der Oglala-sioux opgetekend
door John G. Neihardt

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Voorwoord

Ik ontmoette Zwarte Eland voor het eerst in augustus 1930. Op dat moment werkte ik aan «The Song of the Messiah», thans het vijfde en laatste verhalende gedicht van mijn «Cycle of the West». Deze «Song» gaat over wat de blanken de «messias-rage» hebben genoemd – de grote messiaanse droom die halverwege de jaren tachtig van de negentiende eeuw opgang deed onder de wanhopige indianen en die op 29 december 1890 wreed verstoord werd door de slachting bij Wounded Knee.

Met mijn zoon Sigurd ging ik naar Pine Ridge om in dit reservaat een oude medicijnman te vinden die actief was geweest binnen de messias-beweging. Misschien zouden we hem kunnen overhalen om te spreken over de diepere, spirituele betekenis ervan. Ik kende al jaren vele Oglala-Sioux en had goede vrienden onder de oude «langharigen». Het ontbrak me niet aan gegevens, want naast officiële rapporten beschikte ik over ooggetuigenverslagen van mensen die zelf de grote verwachting en de tragische ontgoocheling hadden meebeleefd. Wat ik nodig had waren ervaringen die alleen in een vertrouwelijk persoonlijk contact kunnen worden over-

gedragen. (De lezers die mijn «Song of the Messiah» kennen, zullen begrijpen wat ik bedoel.)

De heer W.B.Courtright, de toenmalige beheerder van het Pine Ridge reservaat, had mijn «Song of the Indian Wars» verslonden en ik mocht hem tot mijn «fans» rekenen. Hij vertelde me over een oude Sioux, die naar de naam Zwarte Eland luis-terde, en in de woeste heuvels twintig mijl ten oos-ten van zijn kantoor woonde, niet ver van een post-kantoor annex winkel, Manderson genaamd. Ik hoorde dat hij een «soort priester» was – namelijk een wichasha wakan [heilige man] – en dat hij een belangrijke rol had gespeeld in de messias-affaire. Bovendien was hij een achterneef van Gek Paard, de voornaamste held van mijn «Song of the Indian Wars», en had hij dat grote opperhoofd goed gekend.

Daarom reden mijn zoon en ik naar Manderson om ons geluk bij de oude man te beproeven. Vlie-gende Havik, een tolk die ik vaag kende, woonde daar in de buurt en hij was bereid ons te vergezellen. Zo vertrokken we naar het twee mijl ten westen van Manderson gelegen huis van Zwarte Eland. Onder-weg zei Vliegende Havik dat hij bang was dat de oude man niet met me zou willen praten. Ik vroeg hem om uitleg en voegde daaraan toe dat ik al jaren

met indianen omging en dat ze me altijd te woord hadden willen staan.

«Tsja», zei Vliegende Havik, «er is iets eigenaardigs met die oude man. Vorige week was er een vrouw uit Lincoln, Nebraska bij hem op bezoek. Ze wilde een artikel schrijven over Gek Paard, de achterneef van de oude man. Ik bracht haar naar hem toe, maar de oude wilde niet praten. Hij is zo goed als blind en nadat hij een tijdje tussen zijn oogleden naar haar had zitten staren, zei hij: 'Ik zie dat u een aantrekkelijke vrouw bent en ik kan voelen dat u een goed mens bent, maar over deze dingen wil ik liever niet met u spreken.' Misschien dat hij met u wel zal willen praten, maar het zou me heel erg verbazen.»

Zelf had ik ook mijn twijfel, want ik wist dat de kennis van een heilige man ook werkelijk als heilig wordt beschouwd. Toch wilde ik deze wijze grijsaard graag ontmoeten, niet in de laatste plaats omdat hij Gek Paard gekend had. Als man zou ik wellicht ook meer geluk hebben dan de dame in kwestie.

Een doodlopende weg voerde ons door de kale gele heuvels naar het onderkomen van Zwarte Eland, een blokhut met een lemen dak waarop onkruid groeide. Onze komst wekte blijkbaar de nieuwsgierigheid van twee oude «langharigen» die in soortgelijke behuizingen aan deze weg woonden,

want ze bestegen hun paarden en volgden ons. Afgezien van de wisseling der seizoenen gebeurde daar natuurlijk nooit iets. De zon ging op en de zon ging onder, maan en sterren kwamen voorbij, de oude mannen hadden niets anders te doen dan te wachten tot het weer gisteren werd.

Toen we bij de blokhut kwamen, stond Zwarte Eland buiten in de schaduw onder een afdakje van dennetakken. Het was middag. Toen we na zonsondergang weggingen, zei onze tolk Vliegende Havik: «Merkwaardig, het lijkt wel of de oude man wist dat u zou komen!» Mijn zoon beaamde dat ook hem dit was opgevallen en toen ik deze nobele grijsaard een paar jaar kende, geloofde ik graag dat hij het inderdaad geweten heeft, want hij bezat werkelijk bovennatuurlijke gaven.

Ik gaf Zwarte Eland een hand en vertelde hem dat ik goed bekend was met de Omaha-indianen en met veel Sioux en dat ik gekomen was om ook hem beter te leren kennen en wat te praten over de oude tijden.

«Ah-h-h!», zei hij, hetgeen betekende dat mijn voorstel hem aanstond. Ik had een flinke voorraad sigaretten bij me en liet die rondgaan. Ook schonk ik speciale aandacht aan onze twee ongenode gasten. Zij waren op een eerbiedige afstand met de rug

naar ons toe naast hun paarden gaan zitten, op hun hurken. Het was duidelijk dat ze ons niet wilden storen, maar tegelijkertijd wilden ze toch graag betrokken worden bij ons onderonsje. Daarna gingen we op de grond zitten en rookten en wachtten in stilte.

Zwarte Eland staarde met zijn bijna blinde ogen naar de grond en scheen ons vergeten te zijn. Ik stond op het punt de stilte te verbreken door een gespreks- onderwerp aan te snijden, toen de oude man naar onze tolk Vliegende Havik keek en – hij sprak geen Engels – in de taal der Sioux zei: «In deze man die hier naast me zit, bespeur ik een sterk verlangen om de dingen van de Andere Wereld te leren kennen. Hij werd gezonden om kennis te nemen van hetgeen ik weet en ik zal hem daarin onderwijzen.»

Hij zweeg weer enkele minuten en daarna zei hij iets tegen zijn kleinzoon, die naast ons zat. De jongen rende onmiddellijk naar een blokhut op de top van de heuvel en even later keerde hij terug met een heilig sieraad. Later vernam ik dat het had toebehoord aan de vader van Zwarte Eland, die ook een heilige man was geweest, en dat vader en zoon het jarenlang bij hun heilige ceremoniën hadden gebruikt. Het is een blauw geverfde leren ster en uit het midden van deze ster hangt een reep huid van de borst van een bizon en een veer van een adelaars-

vleugel. Het sieraad hangt aan een leren lus die om de hals wordt gedragen.

Terwijl Zwarte Eland ons de ster voorhield, zei hij: «Hier zie je de morgenster! Wie de morgenster ziet, zal meer zien, want hij zal wijs zijn. Daarna hield hij de adelaarsveer omhoog en sprak: «Dit stelt de Wakan Tanka voor (het Grote Mysterieuze) en herinnert ons eraan dat onze gedachten net zo hoog moeten klimmen als de adelaar.» Toen hield hij de reep bizonhuid omhoog en sprak: «Dit stelt de goede dingen der aarde voor: voedsel en onderdak.» Hij gaf me het sieraad en zei: «Mijn vriend, ik wens je dit alles toe. Hang het om je hals.» Ik bedankte de oude man en deed wat hij gezegd had. Daarna rookten we een tijd en zwegen. Zwarte Eland staarde met gebogen hoofd naar de grond.

Na een tijd begon de oude man te vertellen over een visioen dat hij in zijn jeugd had gehad. Later hoorde ik dat hij aan dit visioen zijn spirituele kracht had ontleend. Ik begreep dat zijn fragmentarische toespelingen alleen maar bedoeld waren om mijn nieuwsgierigheid te wekken, want hij kon natuurlijk niet ten overstaan van iedereen zomaar vrijuit spreken over een zo heilige zaak. Zijn woorden waren als korte bliksemflitsen die me zo nu en dan een blik gunden op een vreemd en fascinerend landschap.

Herhaaldelijk onderbrak ik de lange pauzes van de man door de oude tijd ter sprake te brengen. Ik riep herinneringen op aan de paradijselijke tijd vóór de blanken het land in bezit namen, aan heroïsche gevechten en aan de grootse momenten uit de Sioux-geschiedenis. Daar reageerde hij beleefd op, maar het werd me steeds duidelijker dat zijn werkelijke belangstelling uitging naar de «Andere Wereld».

Toen de zon bijna onder was, zei Zwarte Eland: «Er is nog zoveel dat ik je moet leren. De ware en prachtige kennis die mij geschonken werd, is voor alle mensen bedoeld, maar zij zal verloren gaan, want ik zal spoedig onder het gras verdwijnen. Jij bent gezonden om die kennis te redden en je moet terugkomen, zodat ik je kan onderrichten.» Ik antwoordde: «Ik zal terugkomen, Zwarte Eland. U moet maar zeggen wanneer.» Hij zei: «In het voorjaar, als het gras zo hoog is» (hij wees op de breedte van zijn hand).

Die winter correspondeerde ik met Zwarte Eland. Dat was mogelijk dankzij de bemiddeling van zijn zoon Ben, die een jaar of twee de school voor indianen te Carlisle had bezocht. We spraken af dat ik in het voorjaar een uitgebreider bezoek zou brengen.

Begin mei 1931 keerde ik terug naar het huis van Zwarte Eland. Ik werd vergezeld door mijn oudste

dochter Enid, die al enige jaren mijn secretaresse was, en door mijn andere dochter Hilda. Tijdens dat bezoek vertelde hij zijn levensverhaal, omdat hij zich door zijn plicht geroepen voelde. Zijn voornaamste bedoeling was, zoals hij het uitdrukte: «het Machtige Visioen dat mij geschonken is voor de mensheid te redden.»

Er waren indrukwekkende voorbereidingen getroffen voor onze komst. Rondom de blokhut waren talrijke dwergsparren neergezet die van verre waren aangevoerd. Bovendien was er een met symbolen beschilderde heilige tipi opgezet, want daar zouden onze gesprekken plaatsvinden.

Die gesprekken begonnen iedere dag kort na het ontbijt en duurden dikwijls tot laat in de avond. Af en toe waren er korte rustpauzes, wanneer de oude man zonder nadere uitleg of verontschuldiging even ging liggen, met zijn arm onder zijn hoofd, en vrijwel onmiddellijk in slaap viel. Na een paar minuten werd hij dan zichtbaar uitgerust weer wakker om de draad van zijn verhaal opnieuw op te pakken. Meestal waren er wel een paar oude «langharige» vrienden van Zwarte Eland aanwezig. Sommige waren nog ouder dan hij en zo nu en dan vulden ze zijn verhaal aan met hun eigen herinneringen.

Ben, de zoon van Zwarte Eland, trad gedurende

ons hele bezoek op als tolk en mijn dochter Enid, een bekwaam stenografe, hield een getrouw verslag van de verhalen en gesprekken bij. Haar uitgebreide stenografische notities en de uitgeschreven tekst daarvan worden samen met mijn documenten bewaard in de Western Historical Manuscripts Collection van de Universiteit van Missouri.

Columbia, Missouri / 1.xii.1960

«het goede in dit boek
is teruggegeven
aan de zes voorvaderen en
aan de grote voormannen van mijn volk.»

*

zwarte eland